1897 תשלת כרך א, תרנ"ט

בְּעֹמֶק הַבָּכָא.

ספור המעשה.

נדפס בהשתדלות

מענדעלי מוכר ספרים.

מעשה קודם למעשה.

I

אמר מענדעלי מוכר ספרים: ישתבח הבורא ויתברך היוצר על קְבָּצִיאֵל ועל בִּטְלוֹן ועל כִּסְלוֹן — שלש ק"ק אלו מעשה ידיו, שהן פאר וכבוד לעולמו ומהור לבני יעקב בחיריו עם סגולתו. רצה הקדוש ברוך־הוא לנסות את בני ישראל, אם יהיו מקיימים דרכה של היהדות כהלכתה: להגזר מחיי העולם הזה ולכבוש תאות האכילה וכיוצא בה מתאוות הגוף, שאין שאר הבריות יכולין להפקיע עצמן מהן — לפיכך הושיבם שם ברוחק גדול והרבה להם יסורים של אהבה וכל מיני פרענויות ונסיונות קשים, כדי שיזכו לחיי עולם הבא . . . קבציאל ובטלון וכסלון קדשו את השם ועמדו בנסיונם. נגד כל באי עולם הראו נפלאות, מה טיבן ומה כחן ועד היכן פרישות דרך ארץ אצלן מגיעה. — ברוך המקום וברוך שמו שבחר בי, העני ממעש, להיות שליחו ולבוא היום בבשורה טובה להק"ק הללו.

מזל טוב לך, קבציאל! מזל טוב לך, בטלון! סימן טוב ומזל טוב לך, כסלון! אשריכן וטוב לכן שלשתכן גם יחד, כי נרצה עונכן, הנה ישעכן יבוא, אם ירצה השם, בענלא ובזמן קריב! . . .

complete break

II

אל נא, אחי, תדחקוני, להשמיעכם את כל דברי הבשורה הזו בנשימה אחת. בבקשה מכם, הוו מתונים, רבותי, והמתינו לי מעט! אם ימים רבים הייתם יושבים שוממים, בצער, במצור ובמצוק, מצפים וממתינים, אל נא תקצר רוחכם להמתין עוד מעט. הרי למודים אתם, בני ישראל, בסבלנות, וכמה פעמים כימי חייכם הראיתם לעין כל באותות ומופתים, שכח אבנים לסבול יחיל ודומם, המתן והמתן בתוחלת ממושכה, אינו מצוי אצל שום בריה בעולם כמו בכם . . . אבל דברי פיום ותחנונים למה לי, ומאי נפקא מינה לי, אם רוצים אתם ויכולים להמתין או לאו? אני איני משניח בכם ולא אבהל על פי. הוו יודעים, רבותי, שמתון גדול אני, ובכל מה שאני עושה אין לפני לא פויזות ולא בהילות ולא זריזות משונה ויתרה, ואפילו פיפי אינו אין ברגלים, אלא מזיז את עצמו בנחת ופוסע פסיעה קטנה. על כרחכם תקבלו עליכם את דיני, לשמוע מתחלה כל ספור המעשה על הסדר, מן הקודם אל המאוחר, עד שתבואו לאותה הפרשה שם ותדעו, מה הבשורה הזאת לכם ומה הטובות הגדולות האלו, הישועות והנחמות, שעתידות לבוא עליכם. ובלאו הכי, ספור המעשה נופא ענין נכבד הוא בפני עצמו, תורה הוא וללמוד אנו צריכים. ואתכם, אחי, ואת מנהגיכם הלא אני ידעתי! יה דרככם

ישעיה א, ה על־מה תוכו, עוד תוסיפו סרה?
כל־ראש לחלי, וכל־לבב דוי.

On what part will ye be yet stricken, seeing ye stray away more and more? The whole head is sick & the whole heart faint.

ישעיה מ, ב דברו על־לב ירושלים וקראו אליה
כי מלאה צבאה, כי נרצה עונה; כי לקחה מיד־ה׳
כפלים בכל־חטאתיה

Bid Jerusalem take heart and proclaim unto her that her time of service is accomplished, that her guilt is paid off, that she has received of the Lord's hand double for all her sins.

parody of ל"ד concept – medieval martyrology

God's mercy – punishes Jews in this world to make them worthy of the next

harbinger

הדגשת הבאסיבות כלפי הרשע

prophetic voice Isaiah: you have been rewarded for withstanding the test with superhuman power ⟷

satiric voice – knows his customers But hold your horses! You'll have to wait – though I know how you hate to do this!

much more forceful, cutting tone than before

you've got to play by my rules; not me by yours

I know your kind...

מעולם, לבקש רק את התמצית וסוף דבר, מה שנוגע לעצמכם ומועיל לעסקכם. אתם מקבלים את פלוני בסבר פנים יפות ונראין לו כאוהבים רק בשעת הצורך להציל מסיו שמץ דבר, וכיון שנבעו מצפוניו של זה, מיד נעשה כקליפת הרמון, שתוכו נאכל, ואתם מבקשים להפטר ממנו. מה לכם עוד פלוני ואמרי סיו וספוריו? הוא היה עליכם לטורח, נלאיתם נשוא אותו ואת שיחו . . . לא ההגדה של פסח אצלכם העיקר, אלא התבשילין הבאים עמה. אל נא, אחי! אמרו בלבבכם מה שתאמרו, וההגדה תקראו אצלי קריאה תמה וארוכה, ככל משפטה וחוקתה, מתחלתה ועד סופה, עד שתזכו לראות לבסוף את הדנים עולים על השלחן והכל מתוקן לסעודה.

קבציאל! יזכר נא לפניך היום אותו האורח, שנזדמן לך בימות הקיץ ראשתקד! אז רוב נסים נעשו לך, שלא יצאת מדעתך מעבודה קשה, שהיה מוחך עובר, חושב והוגה יומם ולילה על עסקי האורח הזה: רבונו של עולם! מאין הוא בא? מי הוא ומה לו פה אצלי? לא יכולת לירד לסוף דעתו: מה לו ולבית הקברות, שהוא מטייל שם; למה הוא מסתכל כך בך ובמנהגיך, צופה ומביט סתריך והולך ונכנס לתוך חורבותיך, לתוך „הקדשך", תלמוד־תורתך וחדריך, בתי־כנסיותיך ובתי־מדרשותיך? שדכניך היו יושבים ומזוונים לו זונים; בטלניך וקבצניך ואביוניך ונבאיך ובעלי־בתיך וכל החוזרים על הפתחים בקרבך, כולם, למקטן ועד גדול, נתקבצו ובאו להשתחוות לו לאנורת נחשת; ובעלי הצורה אצלך, יהודיך המכובדים והמחוכמים המשונים, בכבודם ובעצמם הצטירו ובאו לשאל לו לשלום, ובתוך כך לתהות על קנקנו, להתחכם לו בערמה ולהתודע מה טיבו ושורש דבר נמצא בביאתו. יזכר נא לפניך אותו היום, כשבקש מידך להעביר הזוהמא מעל רצפת תלמוד־תורה ובית־המדרש, חשבו עיניך, והיה קשה לך כיום שנעשה בו הענל. אי שמים! מי שלח ידו ונקה? לא נהיתה ולא נראתה כזאת בישראל ממצרים ועד הנה . . . קבציאל! כמעט שלא פקעת מתמהון לבב ויגיעת נפש למצוא את כל החידות הללו — יגעת ולא מצאת. זה האיש האורח חמק עבר פתאם, ואת, עדיין את קבציאל זו כבתחלה, לא המעיט זה את דמותך, ברוך השם, אפילו כחוט השערה.

אותו האורח הלך ובא לקיק בטלון וביאתו עשתה שם רעש גדול כאותו הרעש אצלך, קבציאל! זו בטלון העיר, המתמדת לנום, הקיצה מתרדמתה והעמידה עליו עיניה, משתאה לו ומשתוממת: מה לו לזה, שבא אליה בחלום הצהרים! ולמה היה הדבר דומה, לעופות מעריבים ויושבים בתוך הלול ומתנמנמים בכנופיא, וכשאדם נכנס לשם פתאם עם אבוקה, הם מזדעזעים, סוקרים בעפעפי עיניהם, האחוזות בחבלי שינה, אלו לאלו שואלים באנקה ודנירה משונה ואלו לאלו יתמהו: מי זה המשוגע, שהוא ער ונודד בשעה זו, בין השמשות! // ובעת ההיא נזדמנתי לבטלון. ועד שלא הספקתי לפתח את סוסי ולתת לו מספוא, הקיפוני אנשי המקום, ובנשימה אחת אמרו כולם: חדשות, רבי מענדעלי! בן־אדם, מין בן־אדם אחד בא אלינו פתאם! . . . הנה עיניו משוטטות בכל מקום, מאזין ומקשיב וחוקר ודורש — וכל זה לא בכדי הוא. שמא שלוח הוא בסתר ולרגל את עירנו בא. מה דעתך, רבי מענדלי? . . . לעת־עתה בערו את „החמץ" מן החניות: מי יודע מה ילד יום, די לחכימא ברמיזה . . . המלמדים נבהלים ורועדים, ויהודים בעלי ירמולקו"ת אינם סובבים כל כך בעיר . . .

לאחר שנתפטרתי מעבודתי, התרתי חבילות סחורתי ונתתי מספוא לבהמתי, והריני מוכן בעצמי לסעוד לבי, ראיתי והנה אדם אחד עובר מרחוק ברחובה של בית־הכנסת, והוא כבן ארבעים שנה, הדר בלבוש נכרי, כנוסח אשכנז. זר מראהו ומשונה, כזה שנכנס

לבית־המרחץ מלובש בגדים בתוך הערומים שם. ובאמת, רבותי, הקישוט הזה למה ולפני מי הוא, אם הבטלונים אינם מקפידים על רגלים יחפות ועל ארכובות וזרועות חשופות וחזה מגולה, ודי להם גם בשיורי בגדים — בסימן של פוזמקאות ושל מכנסים ושל קפוטה בלואה? בתוך רחובות עיר בטלון אתם רשאין, רבותי, להלוך רק בטלית־קטן לבד, חשופי חזה וקרועי פוזמקאות ומכנסיכם פתוחין, ואם יפגע מי בכבודכם בשביל זה, בי יהיה העון, עלי ועל צוארי . . . אבל אין הדבר הזה מעניני. — ראיתי אותו בן־אדם והרהרתי בלבי, זה ודאי האורח הוא, והייתי מביט אליו מרחוק לא בעין יפה. כשבא זה למקום ענלתי, עמד, מסתכל בי ובחבילות סחורתי ושותק, ואחרי כן פתח ואמר:

— רבי יהודי, הספרים האלה לך פה מה טיבם?

— הספרים ספרים . . . החזרתי לו בשפה רפה, בכדי להפטר ממנו, אומר בלבי: סחור סחור, דודי, לי לא תקרב!

— אף על פי כן! . . . אמר אלי האיש רכות, מסתכל בי בפנים מאירות ועל שפתיו שחוק נעים. ומיד היתה רוח אחרת עמי, ואני מתרצה ומתפייס לו ועונה אותו כהלכה ברצון:

— הספרים ספרים עברים: סדורים, סליחות, מחזורים, תחנות וקינות, וכיוצא בהם.

— וספרים אחרים חוץ מאלו אין אצלך?

— יש, והם מועטים מאד. ספרים אחרים אינם כדאים לטפל בהם. אותם מיני הספרים, הכתובים בלשון הקודש, אינם סחורה כלל . . . הם אבנים שאין להן הופכים . . . יהודי המקום הזה לא ביד יקחום.

— יהודי המקום הזה — השיב האיש באנחה מעומקא דלבא — יהודי המקום הזה לחם הם צריכים, לחם ולא ספרים.

— מה אדוני דובר? — שואל אני את האיש כאלו לא שמעתי דבריו, ובלבי היטב חרה לי, שהוא מבטל את כל ענין פרנסתי. אבל הוא מבין מחשבותי, מניח ידו על שכמי ואומר בשחוק נעים:

— חלילה לי! לא בספריך האלה אני מדבר, אלא באותם הספרים . . . במיני ספרים הללו, שדברי תוכחות ועצות נשמע בהם, מוסר וקול דברים: הוי נרפים ושפלים! הוי בוערים בעם, מתי תשכילו! . . אני מדבר בספרים הללו, שאינם כדאין, לפי דבריך, לטפל בהם, ויהודי המקום לא ביד יקחום. ליהודי המקום הזה הצדקה. לחם לאכול ופרנסה הם צריכים. דברי מוסר אינם משפיקים לבטן רעבה, ולתקנה בעצה טובה, במליצה ודבר שפתים, אי אפשר. הקובל על מכונות עזובות, שאין משתמשים בהן, ומנגה אותן בשביל שהן מחלידות בקרן זוית, אינו אלא שוטה. קחו את העזובים והנחשלים בכם והעמידו אותם על מכונם, השיבו אותם לעבודתם ויעשו בה, ויהיו טובים ומתוקנים, דרושים לכל חפציהם . . . אבל כפי שראיתי ונוכחתי, אנשי מעשה במקומכם מועטין. אצלכם נאה דורשים, נאה מוכיחים, מעירים ומעוררים, ולעשות לא ידעו. — עוד הפעם אני אומר: לא לספרי מוסר, סליחות, מענה־לשון וקינות, ממין זה שבידך, נתכוונתי, אלא לאותם ממין אחר . . .

נדהם ומבולבל עמדתי שעה קלה מכל מה ששמעתי באזני וראיתי בעיני. הנה הדברים דברים משונים, וזה האיש הדובר בי משונה הוא, לא ככל הבריות מסונו אצלנו! כלום שמעתם מימיכם, אדם מישראל שנימוסיו נימוסי עם־לועז יהא דבק באחיו מהמון העם, לא ילענ להם ולהליכותיהם ולא יכם בשבט פיו, אדרבא, עוד יניד עליהם ישרם

וילמד זכות על ספריהם: ספרי מוסר שלהם טובים, ואך אלו של אותן הבריות, להבדיל, מוסר הבלים הם!... ובאמת זה מין משונה, לא היה לעולמים, ויש בו מעין כלאים: אפיקורס וחסיד, „פראק" וטלית־קטן מורכבים יחד — טופס חדש, שצריך לברך עליו שהחיינו. —

דעתי היתה נוחה מבן־אדם זה וחמרתיו בלבי, ונראה, שגם דעתו היתה נוחה מאד ממני, מפני שזמן אותי אליו להאכסניא, כבדני בכוס חמין והיה מרבה לספר עמי בדברי שיחה נכבדה, עד שהגיע זמן תפלת מנחה והתפללנו שנינו אצלו בחדרו. לא היה עוד דבר נעלם ממני, ידעתי מי הוא ומה שמו, מאין הוא בא ומה חפצו פה במקומנו. והאיש אינו מופלג כל כך בעשרו כמו בחכמתו, בר אוריין הוא, נכבד ונשוא פנים. פי פערתי ונשתוממתי בשמעי את שיחו, שמועה טובה הגיד לי, דברים נפלאים ונעימים, משמחי לב ומשיבי נפש — בשורות טובות, ישועות ונחמות!...

עוד הפעם מזל טוב לך, קבציאל! מזל טוב לך, בטלון! מזל טוב לך, כסלון, ולכל בית ישראל! השעה שעת רחמים ועת רצון היא לאבינו שבשמים, וישועתו קרובה לבוא במהרה בימינו.

למחר, אחר תפלת שחרית, זַמֵּן אותי האיש עוד הפעם לבית מלונו וחזר לספר עמי באותו הענין הגדול, כאתמול, והזהירני בחיי ובחלקי לעולם הבא, שיהא הדבר כמוס עמי עד עת קץ.

— רבי מענדעלי! — סיים את שיחתו בפנים שוחקות — לשמע אוזן שמעתיך זה כבר, ועתה אשמח מאד, שעיני ראתך. ברצות ה' את דרכי תוכל להועיל לי ולאחינו הרבה מאד. דבר אחד יש, שאין מי יכול לעשותו אלא אתה. אבל עדיין לא הגיעה השעה לכך, ונמתין עוד מעט.

האורח רשם את כתובתי, שמי ושם עירי, בספר זכרון לפניו, והבטיחני, כשיהא אותו הענין הנכבד מתקבל ברצון לשולחיו הנדיבים וגדולי העם, מיד יגיעני דברו הטוב וכתבים השייכים לזה. ואחרי הדברים האלה נתפטרנו איש מחברו, מברכים זה את זה בשלום ובכל טוב.

את חטאי אני מזכיר היום. בשעת ברכות־הפרידה התנקשתי בלשוני והיתה ברכתי מטורפת. בענין הברכות, מעין „יהי רצון והלואי", הריני הדיוט ובור גמור, ולא טוב אני בזה מיהודים הרבה אצלנו. אותם היהודים, כשפותחים באמירת יהי רצון למי שהשמחה במעונו, מפני שחושבים אותה חובה להם, נעשים כבדי פה, והם מהגים ומלהגים ומגמגמים, אין אומר ואין דברים, ופניהם מבהיקין. הם לבעל השמחה בפצח מפצחים: יהי רצון שֶ...שֶ...שֶ... ובעל־השמחה להם: יהי רצון ש...ש...ש... וכך הפטפוט הולך ונמשך עד כדי הקאה מחמת מיאוס, ושני הצדדים אומרים בשעת מעשה בלבם: הלואי, רבונו של עולם, יהי רצון שנתפטר זה מזה מהרה! — לעולם אני שומר פי ולשוני ויוצא ידי חובתה של אמירת יהי רצון בקיצור, בשפה רפה ובחשאי, ובאותה שעה נכנסה בי רוח שטות, מחבת האורח הזה, והנה ברך לקחתי ברחבה ובקול גדול. אבל, אך פתחתי את פי, דבקה לשוני לחכי, נוקשתי בשינוניי — ש... ש... ש... ולא ידעתי מה. נלחצתי בין המצרים ואין לנטות לא לכאן ולא לכאן, לא להשתתק ולא לסיים. כמו שיארע כמה פעמים לאיזה מרבנינו, כשתקפתו התשוקה לדרוש ברבים, והוא אינו יכול, רחמנא ליצלן... אותו האורח, יאריך ימים ושנים, הרגיש בצערי והוציאני מן המצר בדרך יפה, כלאחר יד, ואמר אלי בחכמה:

— ידעתי, רבי מענדעלי, ידעתי. אתה דורש לי טוב ורוב שלום כל כך, עד שאי אפשר לך להשמיע בפיך.

— אמנם כן, כן הוא! — אומר אני, כשנחה דעתי מדבריו, ועוקץ אותי בעצמי בתשובה מחודדת — מעלתו אף הוא דורש לי טוב וברכה מרובה בלבבו, ואף על פי כן הוא מוציאם מפיו בדעת.

— אין בזה רבותא כלל — החזיר לי האיש בשחוק נעים — בנדבות פה ודרישת טוב כחי רב מאד, והרבה מלמדים מומחים היו לי בדבר הזה. כל ימי נעורי אך זאת היתה שיחתי: יהי רצון שיגיע לנו כך, מי יתן והיה כך וכך! ואלמלא היא, אבדתי בעני ולא הייתי מה שאני עתה . . . אל תתמה כך, רבי מענדעלי, לא תהו אדבר, מי יתן וימלא השם משאלותי, והענין הזה, המדובר בו, בידי יצלח, ויתפרשו לך דברי הסתום ותבין. ועתה שלום לך, ומי שהשלום שלו יברך את עמו בשלום!

ובאותו היום יצאנו שנינו מבטלון והלכנו איש לדרכו.

ימים רבים עברו, ומאותו האורח אין קול ואין קשב. ובין כך וכך נשתנו העתים. השנים אינן כתקונן, השעות שעות רעות, מהומות רבות בעולם, צרה וצוקה מסביב, בהלות וזועות וכל לבב דוי. אַת, קבציאל, גם אַת, בטלון, עד צואר טבועות אתן בבוץ ובטיט היון, וסביבותיכן אותם בני אדם, בני בריתכן, ברעש גדול משמיעים קול, משאים עצות ומוכיחים ואומרים דברי פפושין, מעירים ומעוררים: עורי, קבציאל, והתנערי מעפר! התעוררי, בטלון, קומי וצאי לך מתוך המצולה! הושענא, קבציאל! הושענא, בטלון! אם אין אַתן לכן, מי לכן?... קבציאל, אל נא תהי קבציאל! בטלון, אל נא תהי בטלון!...

false messiahs

ובשהייתי מנענע עליכן בראשי כמתיאש ואמרתי: אבדה תקותנו, נגזרנו לנו! והנה הגיעוני פתאם כתב וצרור חתום מחוץ לארץ. נסתכלתי בכתב ופחד ורחב לבי: הנה זה כתבו של האורח! וכך הוא כותב:

Arrival of MS

„ידידי, רבי מענדעלי! אם אני כותב לך עכשיו, סימן טוב הוא — אותו הענין עתיד לבוא לידי גמר! ואלמלא כך, הרי לא הייתי כותב. לכתוב אגרות שלום בעלמא, אין לי פנאי. יש תקוה, שבקרוב נתראה פנים, אם ירצה השם. לעת־עתה אטריחך בעבודה קשה אחת, שיש בה צורך לעניני. בתוך צרור זה, השלוח לך ממני, תמצא לפניך את ספרי "טַבַּעַת הַמּוֹפֶת" או "יְהִי רָצוֹן", כתוב בלשון אשכנז ונדפס בשנה זו בלייפציג.

הספר הזה מורה את בני עמנו להבין דברים הרבה הלכה למעשה, והוא מלמד לאנוש בינה, איך לעשותם בארץ, כדי שישיגו משאלות לבו, לטוב לו כל הימים. ולמה נקרא „טבעת־המופת"? דבר זה יתברר לך מן הכתבים, הנטפלים אליו בתוך הצרור, בהם נכתבו כל הקורות אותי בימי חיי, וראוים הדברים שיתפרסמו יחד עם ספרי בעברית, מכמה טעמים. הרי אני בעצמי פרט מן כלל בני האדם האלו, שבשבילם קורות ימי חיי כתובות; הריני חוט סבוך ומסובך אתם במין רקמה זו, העובר לסוחר משנים קדמוניות וטיבו נודע בכל העולם. בשעה שאחי יראו אותי, יהיו רואים גם אותם בעצמם; מה שיהיו משבחים או מגנים בי, את זה בעצמו ימצאו גם בם, ובהיותי לאספקלריא נגד פניהם, תמונת עצמם הלא יביטו בי. לפעול על העם אינו יכול אלא מי שהוא עצם מעצמיו ובשר מבשרו. אלא מי שחלקו ביסורים ופורעניות כהם, ונורלו ככל המונם. יקראו נא היהודים את ספר תולדותי — ויחנו אל לבם . . .

„ועתה, רבי מענדעלי, חביבי! מלא ידיך לעבודת הקדש והתחל לתרגם ספרי זה

והכתבים האלה עברית, הביאם לדפוס והפיצם בישראל, לטובת אותו הענין, שאני עסוק בו. ושמא תאמר לקצר ולהוציא אך את התמצית מן הכתבים, הרשות בידך. בדבר הזה הריני סומך עליך, וכטוב בעיניך עשה. עיקר שכחתי. את הכתבים האלה וכל הריוח שיגיע מהם הריני נותן לך מתנה גמורה בנפש חפצה לעולם ועד. ואתה שלום! הרחמן יזכנו לראות בקרוב איש את אחיו ברוב נחת, וכל משאלותינו ומחשבותינו הטובות על אחינו בני ישראל יתקיימו בהם במהרה בימינו, אמן. ידידך . . .״

לכבוד צורי וקוני, רבון העולמים, ולכבוד ישראל עם סגולתו, נתתי המשקפים על חוטמי וקראתי בעיון את הכתבים הנשלחים לידי. הקריאה בהכתבים האלה הנאתני מאד, שמצאתי בהם דברים טובים, יפים בעתם, ונכתבו על דרך „פרדס״, מלבד פשוטו של מקרא, יש בהם גם רמז, דרש וסוד, והמשכילים יבינו. אלא שהדברים ארוכים הרבה, והיהודים, עמא פזיזא, שחכימין הם ודי להם ברמיזה, רוחם תקצר בקריאת ספור ארוך, ועד שיגיעו לסופו תפרח נשמתם, חלילה. למתוח הקשת יותר מדאי אסור, שמא יפקע. ובכן הסכמתי בדעתי לנהוג בו מנהג ישראל במדבר הפיוטים הגדולים והנוראים — דלג ופסוח וקצר כפי האפשר. וכדרך החייט, שעושה בגד לקטן ממלבוש ישן של זקנו, אביו הגדול, עשיתי גם אני: בררתי רק את החלקים הראוים למלאכתי, מסרם אותם מלפנים כלפי חוץ, טולא במקום הראוי ומאחה את הקרעים ונותן להם צורה בטעם היהודים, עד שמקבלים פנים חדשות, והתפירות והמטליות שלי אינן ניכרות. ובכן יצא לי מהכתבים ספר זה, שאני קורא לו שֵׁם „בעמק הבכא״, בענינו. הספור עולה יפה, נשתנתה צורתו ונשתנה סגנונו, ופי הוא המספר אליכם, כאלו אני יצרתיו וכלו שלי. רק לפעמים, כשהענין צריך לכך, אתן מקום להמחבר לדבר בעצמו כלשונו. גם זאת זכרה לי אלוה לטובה, שלכבוד קבציאל ולכבוד אחינו היקרים הייתי ותרן באותה שעה. קראתי לאחד מסופרינו הדלים והאביונים, שיעזרני בתרגום הספר והכתבים האמורים, והבטחתיו הבטחה נאמנה, לתת לו, בלי נדר, מן הריוח לעתיד לבוא, אם ירצה השם, איזו פרוטות, שכר פעולתו. עבודה קשה עבד האביון הזה ימים רבים, לרבות הלילות, לחם לשבעה לא אכל ומים אך במשורה שתה. ינמלהו הקדוש ברוך־הוא כעניו ועמלו, וכרוב טרחו ויניע כפו ישלם לו, כי לו נאה, כי לו יאה . . . אבל דבר זה אינו מענינו.

ועתה, רבונו של עולם! גלוי וידוע לפניך, שעשיתי כמצות רצונך באהבה. תהא נא השעה הזאת, שאני מפיל תחנתי לפניך בכל רמ״ח אברי ושס״ה גידי, שעת רחמים ורצון לפניך, שתנער בשטן לבל ישטננו ולבל יגעל בפנינו שערי הפרנסה. תטיב לנו המזל ותציל נפשנו מהפגעים הרעים ומהשעות הרעות, המתרגשות לבוא לעולם, ותתן לנו חיים טובים, חיים של ברכה, של עושר וכבוד, שלא תהא תקותנו תקות שוא, והבשורה הטובה הזו הבל וריק, חס ושלום. הקבציאלים וכל עמך בית ישראל יהיו אהובים למעלה ונחמדים למטה. ויהי רצון מלפניך, שיהיו כל חלומותינו, בין שחלמנו על עצמנו ובין שחלמו אחרים עלינו, לטובה ולברכה, ותחננו ותרצנו, אמן.

---

enormous deflation, Hershele writes about reeducating the people, Mendele ends by talking about sales — even got an impoverished maskil to help out in the translation — for nothing! Ends with a prayer for H.

עיקר המעשה.

א.

יאמרו מה שיאמרו על היהודים הקבציאלים, יאמרו, שכחם אינו גדול כל כך בעולם, ומה בכל דבר חכמת בינה פעלו בימיהם? אוי לנפשם ואוי לחייהם, דלים הם ושפלים — אלה ואלה יאמרו להם שוטניהם, אבל במה שנוגע לענין קיום המין, אין פוצה פה ומקטרג עליהם: זריזים וזהירים הם בדבר זה ככל אֶחיהם היהודים. אפילו שונאיהם הרעים ביותר אינם יכולים להכחיש זאת, ובעל כרחם מודים, שכל יהודי קבציאלי מטופל הוא בבנים ובבני בנים . . . . והטובה הגדולה, שמנעת מזה לעולם, תתבאר היטב להלן.

הקבציאלים קבצנים נמורים הם, לא עליכם, והפרוטה אינה מצויה בכיסם. בקבציאל נופא אין שום פרנסה לפניהם אלא זו, שמהזרין על הפתחים זה לזה ומתפרנסין זה מזה ומסינים זה גבולו של זה. עמד אחד ופתח לו חנות, מיד בני העיר באים ויורדים לפרנסתו; ומספר יהודים הן חנויותיהם. החנונים מרובים והקונים מועטים. וכיוצא בזה אתה רואה בשאר הענינים. כל אחד נכנס לתוך רשות חברו ודוחקו, כהלכת נוברין יהודאין, במקום ששנים עומדים בא השלישי, ובמקום שלשה בא הרביעי, וכך הם מוסיפים ובאים ומצטרפים למנין, לקיים מה שנאמר „וקבצנו יחד״ — כל הקבצנים אגודה אחת, והאי חברותא להם מיתותא . . . אחדות משונה זו, שכל אחד נטפל לחברו ואומר: יהי חלקי עמך, אחי! כלומר, גם לך גם לי לא יהיה — זוהו באמת אחת מהמדות הטובות, שאין אתה מוצאן אלא ביהודים קבציאלים בלבד, ובגלל הדבר הזה זכו לחזר על הפתחים ולגמול חסד זה לזה . . . והואיל והכור אינו מתמלא מחוליתו, פושטים הקבציאלים בערי ישראל, וביותר בעיר כסלון. גם היא לקבציאלים שיש כסלון בעולם, שיכולים להתגדר בה ולעשותה מעין לפרנסתם ושוק לסחורת ידם. קבציאל סוחרת בנפש אדם: היא שולחת מתוכה לכסלון מיני מלמדים, סרסורים, מקבלים ובטלנים, אברכים וחתנים, שכלו להם מזונותם בבית חותנם, ועוד יהודים מכל המינים והדונמאות שהפה יכול לדבר — יהודים עם כתבים ותעודות, שהם נאמנים על העניות, יהודים בעלי צורה וחולאנים: חולי מעים וחולי טחורים, יהודים כשרים, בעלי תקיעות ובעלי תפלות, וכיוצא בהם; גם יהודיות מכל המינים: צדקניות, יודעות לקרוא תחנות ומענה לשון לפני ההדיוטות וללחוש על המכה ועל הספחת ותחלואי ילדים — והן זקנות שכבר עמדו מלדת; ועוד גם אלה: נשים תגריניות עם ביצים ועם שומן של אווזים לפסח, יהודיות מורטות נוצה ואורגות פוזמקאות — והן עוד בפרו ורבו. גם ערב רב של בחורים ובתולות, משרתים ושפחות ומיניקות ממינים שונים, ואלה ואלה. סחורה חיה זו יש לה מקום בכסלון ועוברת שם לסוחר. וקבציאל, שהיא טורחת לטובת הכלל ומביאה לעולם הסחורה הזו, מתפארת בה ומתנאה מאד, ולפיכך הקבציאלי דל־נאה הוא. כשאתה רואה לפניך יהודי בעל נאוה משונה, תדע שהוא קבציאלי . . .

בעל הספר „יהי רצון״ הורתו ולידתו בק״ק קבציאל.

בשעת לידתו לא בקשו הוריו חשבונות רבים: בריה זו מה תהא עליה? ולא עלתה על דעתם להקשות: מה ראו קבצנים שכמותם להביא לעולם נפש אדם, אך לתוגה להם ולו גם יחד? או לחשב ולומר: מה לעשות למין־נפש זה, שלא יהא קץ בחייו, הנתונים